

แนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ: กรณีศึกษาภาพยนตร์ไทย
ที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ ในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2563

Concept and Style of Special Effects Makeup: A Case Study of
Suphannahong National Film Awards During B.E. 2553 - 2563

ชนินทร์รัตน์ เอกสมุทร¹ และ รินบุญ นุชน้อมบุญ²
Chaninrat Eksamut¹ and Rinboon Nuchnomboon²

สาขาสื่อและนวัตกรรมสื่อสาร วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร 10110¹

Graduate School of Media and Communication Innovation,

College of Social Communication Innovation, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110 Thailand¹

สาขาสื่อและนวัตกรรมสื่อสาร วิทยาลัยนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร 10110²

Graduate School of Media and Communication Innovation,

College of Social Communication Innovation, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110 Thailand²

*Corresponding Author E-mail: jjchaninrut@gmail.com

(Received: April 9, 2024; Revised: October 2, 2024; Accepted: October 8, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “แนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ: กรณีศึกษาภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ ในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2563” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติสุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563 เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ภาพตัวละครหลักที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษและการสัมภาษณ์นักออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษจากภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัล ซึ่งภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทภาพยนตร์สยองขวัญเป็นหลัก ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดหลักในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ

วารสารการสื่อสารและสื่อบูรณาการ คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567

เกิดจากการศึกษาภาพยนตร์ และวิเคราะห์ตัวละครที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ โดยมักนำเสนอตัวละครที่ถูกทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิตและกลายเป็นวิญญาณที่มีความอาฆาตแค้น แสดงตนในรูปลักษณะที่ดูน่ากลัว อีกทั้งแนวคิดในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ยังเกิดจากการประชุมร่วมกับผู้กำกับภาพยนตร์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ การหาข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงร่วมกับจินตนาการและประสบการณ์ของนักออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ในส่วนรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ พบว่า ประเภทการแต่งหน้าเพื่อเปลี่ยนรูปลักษณ์ตัวละครให้กลายเป็นผีที่มีบาดแผลตามร่างกายเป็นประเภทที่พบได้มากที่สุด ในด้านกระบวนการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ มีการนำหลักองค์ประกอบทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ ในลักษณะที่ต่างกัน มีการใช้เทคนิคพิเศษในการแต่งหน้าตัวละคร 2 เทคนิคหลัก ได้แก่ เทคนิคที่สามารถตกแต่งลงบนผิวของนักแสดงได้ทันที และเทคนิคที่มีการทำขึ้นเนื้อเทียมรวมทั้ง ยังค้นพบวิธีการแก้ปัญหาด้านงบประมาณที่จำกัดของนักออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษกับการแต่งหน้าในงานภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัล

คำสำคัญ: การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ, ภาพยนตร์ไทย, รางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์

Abstract

The research titled “Concepts and Techniques of Special Effects Makeup: A Case Study of Thai Films Awarded the Suphannahong National Film Award from 2010 to 2020” aims to examine the concepts and techniques of special effects makeup in Thai films that received the Suphannahong National Film Award for Best Makeup Effects between 2010 and 2020. This qualitative research analyzes the appearances of the main characters involving special effects makeup and interviews with special effects makeup artists from award-winning Thai films. Most of these films fall under the horror genre. The findings reveal that the primary concepts for special effects makeup are derived from a detailed studying of the screenplay and an analysis of characters requiring such makeup. These characters are often portrayed as

individuals who have died violently and return as vengeful spirits, appearing in terrifying forms. The conceptualization process involves discussions with film directors and related personnel, drawing upon reference materials, imagination, and the experience of the makeup artists. In terms of techniques, the most commonly found makeup type involves transforming characters into ghosts with visible wounds on their bodies. The makeup process integrates elements of artistic composition applied in various ways. Utilizing two primary techniques: (1) direct application of special effects makeup onto the actors' skin and (2) the use of prosthetics. Additionally, the research identifies strategies employed by makeup artists to address budget constraints in creating special effects makeup for award-winning Thai films.

Keywords : Special Effects Makeup, Thai Film, Thai Nation Association Suphannahong Awards

บทนำ

การแต่งหน้าถือเป็นศาสตร์ทางศิลปะอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยมีการนำมาใช้เพื่อสร้างบุคลิกตัวตน รวมถึงสะท้อนต่อสุนทรียะความงามในแต่ละยุคสมัยได้ ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ พบว่าการแต่งหน้าเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการออกแบบงานที่สำคัญสำหรับภาพยนตร์ ทำให้ตัวละครมีความโดดเด่นและสมจริง ส่งผลให้ผู้ชมเชื่อไปกับตัวละครนั้น รวมไปถึงนักแสดงสามารถสื่ออารมณ์ความรู้สึกได้อย่างชัดเจน ในบางครั้งการแต่งหน้าตัวละครจำเป็นต้องใช้เทคนิคขั้นสูงในการแต่งหน้าเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถเปลี่ยนใบหน้าจากคนให้กลายเป็นผีหรือสัตว์ประหลาดตามจินตนาการ รวมถึงสร้างสรรค์รอยแผลบนผิวหนังที่เรียบเนียนให้มีรอยกรีดลึกที่เต็มไปด้วยคราบเลือดได้อย่างสมจริง ซึ่งการแต่งหน้าประเภทนี้ เรียกว่า การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ (special effects makeup)

การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษสำหรับงานภาพยนตร์มิได้เพียงสร้างภาพลักษณ์และคุณลักษณะต่าง ๆ บนใบหน้าเท่านั้น ยังสามารถสรรค์สร้างบริเวณอื่นบนร่างกายของนักแสดงได้ด้วยกลวิธีการแต่งตั้งแต่ระดับที่ง่ายจนถึงลักษณะที่ซับซ้อน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่นักออกแบบการแต่งหน้าออกแบบไว้ ดังนั้น การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษจึงเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญและมีกระบวนการใช้เครื่องมือในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ รวมทั้งส่งผลต่อการสร้างอารมณ์และบรรยากาศของภาพยนตร์ เพื่อให้เกิดความสมจริงตามเรื่องราว ตลอดจนสร้างจินตนาการให้แก่ผู้ชมรู้สึกร่วมไปกับตัวละครตามบทบาทนั้นได้มากขึ้น (พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, 2543)

การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในประเทศไทยมีพัฒนาการและได้รับการยอมรับเทียบเท่าระดับสากล อุตสาหกรรมของภาพยนตร์ไทยได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยและสมาพันธ์สมาคมภาพยนตร์แห่งชาติ ได้มีการจัดงานประกวดรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์เป็นประจำทุกปี โดยรางวัลสาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) เป็น 1 ใน 17 รางวัลที่มีการประกาศการแจกรางวัลจากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษที่ได้เข้ามามีบทบาทในภาพยนตร์แต่ละประเภท จากข้อมูลของนักวิชาการและนักออกแบบการแต่งหน้า พบว่า การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ คือ การสร้างงานศิลปะจากแนวคิดของผู้ออกแบบให้ออกมาเป็นตัวละครตามที่จินตนาการไว้ รวมถึงมีวิธีการแต่งที่แตกต่างกันไปตามโจทย์ที่ได้รับของนักออกแบบการแต่งหน้าแต่ละคน ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ผ่านผลงานภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) โดยผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563 จำนวนทั้งสิ้น 10 เรื่อง เพื่อสามารถสรุปแนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในเรื่องการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษสำหรับงานภาพยนตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563
2. เพื่อศึกษารูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ (special effects makeup) หมายถึง การแต่งหน้าด้วยเทคนิคพิเศษเพื่อเปลี่ยนลักษณะของตัวละคร ได้แก่ การแต่งบาดแผล เสมือนจริง การแต่งฝี การแต่งเพื่อเปลี่ยนแปลงอายุ การแต่งเพื่อเปลี่ยนเพศ การติดผม ติดหนวด เป็นต้น
2. แนวคิด หมายถึง กระบวนการคิดของนักออกแบบการแต่งหน้าที่ใช้ในการออกแบบตัวละครที่มีการแต่งหน้าด้วยเทคนิคพิเศษ
3. รูปแบบ หมายถึง ประเภทของการแต่งหน้า กระบวนการในการสร้างงาน เทคนิค วัสดุอุปกรณ์และปัญหาที่พบในการแต่งหน้าด้วยเทคนิคพิเศษ
4. รางวัลภาพยนตร์แห่งชาติสุพรรณหงส์ หมายถึง รางวัลที่มอบให้บุคคลในวงการผลิตภาพยนตร์ไทยที่มีผลงานดีเด่นที่สุดในสาขาต่าง ๆ โดยเลือกศึกษาจากภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลสุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects)
5. ภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ หมายถึง ภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ เฉพาะสาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563 จำนวน 10 เรื่อง
6. นักออกแบบการแต่งหน้า หมายถึง ผู้ที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม
7. ตัวละครหลัก หมายถึง ตัวละครที่มีการแต่งหน้าด้วยเทคนิคพิเศษ โดยมีบทบาทสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินเรื่อง

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดตระกูลภาพยนตร์ (film genre)

คำว่า Genre ถูกประยุกต์ใช้ในการจัดจำแนกแบ่งประเภทของสรรพสิ่งต่าง ๆ เมื่อนำมาใช้กับบริบทของภาพยนตร์ จึงถูกแปลความหมายว่า “ตระกูล” เป็นการจำแนกภาพยนตร์ซึ่งเป็นที่คุ้นเคยของคนดู เพื่อหาว่าภาพยนตร์มีลักษณะและเนื้อหาเป็นอย่างไร จำแนกประเภทภาพยนตร์โดยยึดเนื้อหาเป็นหลัก รวมถึงส่วนประกอบอื่น ได้แก่ ฉากเหตุการณ์ ความขัดแย้ง ลักษณะตัวละคร แก่นเรื่อง และแบบแผนของโครงเรื่อง อีกทั้งการศึกษาตระกูลภาพยนตร์เป็นการบอกให้ทราบถึงเนื้อเรื่องของภาพยนตร์เรื่องนั้นถูกสร้างขึ้นมาอย่างไรและทำหน้าที่อย่างไรต่อคนดูอีกด้วย ภาพยนตร์มีการแบ่งออกเป็นหลายตระกูล โดยสร้างขึ้นตามส่วนประกอบของภาพยนตร์หลัก 3 อย่าง ได้แก่ ฉาก อารมณ์ รูปแบบ

กฤษดา เกิดดี (2547) ได้มีการแบ่งตระกูลภาพยนตร์ (film genre) ออกเป็น 10 ตระกูลสำคัญ ดังนี้ 1. ภาพยนตร์นิยายวิทยาศาสตร์และจินตนาการ (science fiction and fantasy films) มีเนื้อหาที่มักพาตึงถึงจิตวิทยาของปัจเจกบุคคลและสถานการณ์ของบุคคล ขอบเขตของเรื่องมักอยู่ที่อวกาศมากกว่าเป็นโลกที่อาศัยอยู่ 2. ภาพยนตร์สยองขวัญ (horror film) เป็นภาพยนตร์ที่แสดงถึงความน่าสยดสยองอันเนื่องมาจากความตายและการฆ่าฟัน ตัวเอกเป็นผู้ฆ่าหรือนักล่า มักเป็นฆาตกรโรคจิต ปีศาจร้าย ผีสัตว์ประหลาด 3. ภาพยนตร์ผจญภัย (adventure film) ตัวเอกมักเป็นผู้มีความสามารถ มีทักษะและความชำนาญเป็นพิเศษ และได้ใช้ความสามารถพิเศษที่ตนมีอยู่เอาชนะสถานการณ์อันเลวร้ายได้ทั้งอันตรายจากมนุษย์ อำนาจตามธรรมชาติและอำนาจนอกเหนือธรรมชาติ 4. ภาพยนตร์บุกเบิกตะวันตก (westerns) เนื้อหามักกล่าวถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน ตัวเอกซึ่งเป็นวีรบุรุษตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในความขัดแย้งและต่อสู้กับผู้ร้าย นำไปสู่การดวลปืนอันเป็นจุดสุดยอดของภาพยนตร์ในตอนท้าย 5. ภาพยนตร์แก๊งสเตอร์ (gangster film) เสนอความรุนแรงของอาชญากรรม มีบรรยากาศอึกทึกครึกโครม แสดงภาพสังคมเมืองที่ผู้คนหนาแน่น สับสนวุ่นวาย 6. ภาพยนตร์ฟิล์ม noir (film noir) มีลักษณะมืดทั้งด้านเรื่องราวและองค์ประกอบทางกายภาพ ตัวละครส่วนมากมักเป็นพวกโกหก หลอกลวงและฆ่าผู้อื่น มักนำเสนอความสิ้นหวัง ความรุนแรง และความตาย 7. ภาพยนตร์เพลง (musical film) โครงเรื่องมักตรงไปตรงมา ลักษณะสำคัญของภาพยนตร์ประเภทนี้ คือ เพลง มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง เล่าเรื่องและการแสดงออกทางอารมณ์

ของตัวละคร 8. ภาพยนตร์ตลก (comedy film) แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ 8.1 Comedy of Incidents ถือเอามุกตลกเป็นสำคัญ วางโครงเรื่องไว้อย่างหลวม ๆ เรื่องราวเกิดขึ้นเพื่อให้ผู้แสดงได้เล่นมุกตลกเท่านั้น 8.2 Comedy of Situation ถือว่าเรื่องราวหรือเนื้อหาสาระเป็นประเด็นสำคัญ ใช้มุกตลกเป็นส่วนประกอบในการเดินเรื่องเท่านั้น ตลกประเภทนี้รู้จักกันในชื่อ Sitcom 9. ภาพยนตร์ศิลปะ (art film) มีคุณค่าสูงในเชิงศิลปะ ไม่ใช่ตอบสนองความต้องการของตลาดเป็นหลัก ภาพยนตร์ประเภทนี้มักพยายามสะท้อนความเป็นจริงมากกว่าจะให้ความรู้สึกหนีความเป็นจริง แม้ในบางกรณีอาจนำเสนออย่างเหนือจริง แต่เป็นการใช้ความเหนือจริงเพื่อแสดงถึงความเป็นจริง 10. ภาพยนตร์สะท้อนปัญหาสังคม (social problem film) มีเนื้อหาว่าด้วยสภาพอันไม่เป็นที่พึงปรารถนาซึ่งส่งผลต่อสมาชิกของสังคม หยิบยกประเด็นที่เป็นความขัดแย้งในสังคมมากล่าวถึง

2. แนวคิดการสร้างตัวละคร

การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ สิ่งสำคัญคือการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของตัวละคร เพื่อให้เข้าใจที่มาของตัวละครนั้นก่อให้เกิดเป็นแนวคิดในการแต่งหน้าเทคนิคได้อย่างสมบูรณ์ รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม (2546) ได้กล่าวถึง ตัวละคร หมายถึง การกระทำ (action) การทำความเข้าใจในตัวละครเป็นเหมือนการอธิบาย การกระทำจากการเล่าเรื่องด้วยภาพ บางครั้งเมื่ออ่านบทจึงเกิดความรู้สึกว่าการอธิบายลักษณะของตัวละครไม่ชัดเจน ดังนั้นจึงมีการอธิบายลักษณะตัวละครโดยเกิดจากการวิเคราะห์ตัวละครอย่างละเอียด ทำให้เข้าใจในความคิดหลักของผู้เขียนบท เพื่อนำไปสู่แนวคิดและสร้างเป็นรูปแบบในการแต่งเทคนิคพิเศษให้กับตัวละคร โดยการวิเคราะห์ตัวละครประกอบด้วย 3 ประเภท 1) ข้อมูลทางด้านกายภาพ ได้แก่ อายุ เพศ ส่วนสูง น้ำหนัก นัยน์ตา สีมม สีผิว บุคลิกทั่วไป ท่าทาง ข้อบกพร่อง พันธุกรรม 2) ข้อมูลทางด้านสังคม ได้แก่ ชนชั้น อาชีพ สถานครอบครัว การศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ ส่วนร่วมทางการเมือง สถานภาพในชุมชน งานอดิเรกและการพักผ่อน 3) ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ บุคลิกลักษณะทั่วไป ภาวะทางอารมณ์ พฤติกรรมทางเพศ ความสามารถพิเศษ ทศนคติต่อชีวิตและระดับสติปัญญา ข้อมูลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้สามารถทำให้เห็นภาพของตัวละครชัดเจนยิ่งขึ้นและส่งผลให้นักออกแบบการแต่งหน้าสามารถสร้างสรรค์ผลงานโดยวิเคราะห์ตัวละครเพื่อทำให้เกิดเป็นแนวคิดและออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษเพื่อสร้างตัวละครในภาพยนตร์ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. ทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์ (elements of art)

การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของตัวละครได้เป็นอย่างดี โดยสิ่งหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการแต่งหน้าในงานภาพยนตร์ คือขั้นตอนการออกแบบการแต่งหน้า เพื่อช่วยเสริมสร้างให้ผู้แสดงสื่อความหมายมากขึ้น ซึ่งการแต่งหน้าในงานภาพยนตร์มีการศึกษาจากองค์ประกอบทางศิลปะ ได้แก่ 1. เส้น (line) คือ องค์ประกอบพื้นฐานสำคัญสำหรับการแต่งหน้าในงานภาพยนตร์ มี 2 ลักษณะ คือ เส้นตรง (straight line) และเส้นโค้ง (curve line) สามารถสร้างความหมายรวมถึงแสดงความรู้สึกที่แตกต่างกัน โดยเส้นเกิดจากการขีดเขียนด้วยเครื่องมือลงบนระนาบของผิวจัดเป็นองค์ประกอบในการสร้างรูปทรง ใช้การแสดงถึงความอ่อนหวาน ความแข็งแกร่ง ความน่ากลัวในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ การใช้เส้นในทิศทางต่าง ๆ จะนำไปสู่การสร้างความรู้สึกบางอย่างได้ 2. สี (color) คือ องค์ประกอบสำคัญสำหรับการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในการสื่ออารมณ์ความรู้สึกให้ชัดเจน ให้มีความสมจริงและน่าสนใจยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อความรู้สึกได้มากกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ โดยแต่ละสีมีความหมายที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งให้ความรู้สึกทั้งในด้านดีและไม่ดี อาจเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมและความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ได้ สำหรับการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษตัวละครในงานภาพยนตร์จำเป็นต้องใช้สีในการถ่ายทอดความหมายต่าง ๆ ให้เป็นไปตามลักษณะบทบาทของตัวละคร โดยแต่ละสีมีอิทธิพลและความหมายที่แตกต่างกันออกไป หากขาดสีในการแต่งหน้าจะไม่สามารถทำให้ตัวละครดูโดดเด่นและสร้างความแตกต่างได้ อีกทั้งยังช่วยเสริมบุคลิกภาพของตัวละครให้เด่นชัดมากขึ้น 3. แสงและเงา (light & shade) สำหรับการแต่งหน้าในงานภาพยนตร์จะต้องนำแนวคิดเรื่องแสงและเงามาประยุกต์ใช้ในการลงสีต่าง ๆ บนใบหน้า ใช้ในขั้นตอนการแก้ไขรูปหน้าของตัวละครทำให้มีมิติและเกิดความสมจริงมากขึ้นโดยการนำแสงและเงามาใช้ในบริเวณต่าง ๆ ของใบหน้า 4. ลักษณะพื้นผิว (texture) มีหลายชนิด เช่น ผิวหยาบ ผิวละเอียด ผิวมัน ผิววาว ผิวมัน และผิวขรุขระ เป็นต้น (สาธิตา เตชะภัทรพร, 2541)

4. แนวคิดการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ

การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ (special effects makeup) ถือเป็นศาสตร์ทางศิลปะอย่างหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ เพื่อสร้างคาแรคเตอร์ตัวละครให้มีลักษณะเฉพาะ รวมถึงเนรมิตตัวละครในจินตนาการให้เกิดขึ้นได้

โดยใช้เทคนิคขั้นสูงในการแต่งหน้าตัวละคร เช่น ภาพยนตร์สยองขวัญที่มักมีตัวละครหลักเป็นผีที่มีใบหน้าสยดสยองหรือการสร้างสรวงรอยแผลบนผิวหนังที่เรียบเนียนให้มีรอยกรีดลึกที่เต็มไปด้วยคราบเลือด รวมไปถึงรูปแบบของรอยฟกช้ำ รอยแผลเป็น รอยถลอก กลวิธีการแต่งมีหลากหลายเทคนิค ดังนั้น การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษจึงเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญ ส่งผลต่อการสร้างอารมณ์และบรรยากาศของภาพยนตร์ เพื่อให้เกิดความสมจริงตามเรื่องราว ตลอดจนสร้างจินตนาการให้แก่ผู้ชมรู้สึกร่วมไปกับตัวละครตามบทบาทนั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น สามารถพบเห็นการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษได้ในทุกตระกูลของภาพยนตร์ (พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, 2543) อีกทั้ง การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษได้มีการพัฒนาไปพร้อมกับความละเอียดของกล้องถ่ายภาพยนตร์ ดังนั้น นักออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษจึงต้องพัฒนาเทคนิคในการแต่งหน้าร่วมกับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ผลิตออกมาใหม่อยู่เสมอเพื่อสร้างความสมจริงให้กับตัวละคร ซึ่งการพัฒนาเทคนิคด้านการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษทำให้นักออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษได้รับการยอมรับในวงการภาพยนตร์โดยการได้รับรางวัลในสาขาการแต่งหน้าด้วยเทคนิคพิเศษ (Key, 2017)

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้คัดเลือกภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 – 2563 เนื่องจากเป็นรางวัลที่ได้รับการยอมรับในวงการภาพยนตร์ มีความร่วมสมัยและเป็นปัจจุบัน เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ผ่านตัวละครหลักในภาพยนตร์ไทยจำนวน 10 เรื่อง

2. ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เป็นนักออกแบบการแต่งหน้าที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563 โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) จำนวน 7 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายชื่อภาพยนตร์ไทยและนักร้องแบบการแต่งหน้าที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ ในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2563

ลำดับ	ครั้งที่	ปีพุทธศักราช	รายชื่อภาพยนตร์ไทย	นักร้องแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ
1	20	2553	9 วัด (9 Wat)	สราวุธ แพนสิงห์
2	21	2554	ลัดดาแลนด์ (Ladda Land)	พิเชษฐ วงศ์จันทร์สม
3	22	2555	407 เทียวบินผี (407 Dark Flight)	อมฤต โชคปรีชา
4	23	2556	ทองสุก 13 (Long Weekend)	อาภรณ์ มีบางยาง
5	24	2557	ห้องหุ่่น (Hong Hoon)	ศิริรัตน์ แจ่มฟ้า
6	25	2558	ผีท้อโยธยา (The Black Death)	เมธาพันธ์ ปิติฉันทน์
7	26	2559	ขุนพันธ์ 1 (Khun Phan)	ศิวกร สุขลังการ
8	27	2560	เปรมิกา ปาราบ (Premika)	เมธาพันธ์ ปิติฉันทน์
9	28	2561	ขุนพันธ์ 2 (Khun Phan 2)	ศิวกร สุขลังการ
10	29	2562 - 2563	แสงกระสือ (Inhuman Kiss)	ศิริรัตน์ แจ่มฟ้า

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) สำหรับนักร้องแบบการแต่งหน้าในภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563 จำนวน 7 ฉบับ ประเด็นของคำถามประกอบด้วย แนวคิดในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ

วารสารการสื่อสารและสื่อบูรณาการ คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567

กระบวนการในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ เทคนิค อุปกรณ์ที่ใช้ในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ปัญหาที่พบในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ

2. แบบวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษผ่านตัวละครหลักในภาพยนตร์ไทย ตามแนวคิดตระกูลภาพยนตร์ (film genre) แนวคิดการสร้างตัวละคร ทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์ (elements of art) แนวคิดการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจากการทบทวนวรรณกรรม (literature review) ได้แก่ ตำรา เอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต มาวิเคราะห์ร่วมกับภาพตัวละครหลักที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563 จำนวน 10 เรื่อง

2. นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) แบบตัวต่อตัว (face-to-face interview) โดยใช้การแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) กับผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 7 คน มาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดและรูปแบบที่เกี่ยวกับการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษของตัวละครหลักในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์บทสัมภาษณ์ จากประเด็นคำถามที่ประกอบด้วย แนวคิดในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ กระบวนการในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ เทคนิคและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ปัญหาที่พบในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดและรูปแบบที่เกี่ยวกับการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษของตัวละครหลักในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563

2. วิเคราะห์ภาพตัวละครหลักที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563 ตามแนวคิด

ตระกูลภาพยนตร์ (film genre) แนวคิดการสร้างตัวละคร ทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์ (elements of art) แนวคิดการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ร่วมกับการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างละเอียด

ผลการศึกษา

งานวิจัยเรื่องแนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ กรณีศึกษาภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ ในช่วงพ.ศ. 2553 - 2563 สามารถแบ่งผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือเพื่อศึกษาแนวคิดการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคการแต่งหน้ายอดเยี่ยม ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อศึกษารูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคการแต่งหน้ายอดเยี่ยม โดยผลการศึกษาสามารถแบ่งได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1 แนวคิดการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพตัวละครหลักที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักออกแบบการแต่งหน้า สามารถแบ่งข้อค้นพบแนวคิดหลักในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1.1 แนวคิดการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษเกิดจากการวิเคราะห์บทบาทยนตร์

จากการศึกษาบทบาทยนตร์ตามแนวคิดของตระกูลภาพยนตร์ (genre) โดยพิจารณาจากส่วนประกอบหลัก 3 อย่าง ได้แก่ รูปแบบ ฉากและอารมณ์พบว่า ภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563 จัดอยู่ในภาพยนตร์ตระกูลสยองขวัญ (horror) เป็นหลัก โครงเรื่องส่วนใหญ่เป็นการดำเนินเรื่องในยุคสมัยปัจจุบัน ผสมผสานเทคนิครูปแบบการเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงตัวบททั้งในช่วงเวลาอดีตและปัจจุบัน มีการนำเสนอบรรยากาศในช่วงเวลากลางคืน รวมถึงการใช้คติความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีแม่มด ตำนานโบราณของไทยและโรครະບາດที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์มาสร้างเป็นเรื่องราว ฉากส่วนใหญ่มีการเลือกใช้สถานที่ที่จำกัดบริเวณเป็นพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมือง โดยตัวละครมักหนีจากการถูกล่าในพื้นที่ยังคงล้าสมัย ได้แก่ ฉากบนเครื่องบิน โรงมหรสพในป่าลึก บนเกาะร้างในหมู่บ้านห่างไกล นอกจากนี้ ลักษณะของตัวละครกับการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษส่วนใหญ่ส่งผลต่อการสร้างอารมณ์ เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกหวาดกลัวตื่นเต้นตระหนกตกใจและสยองขวัญ

1.2 แนวคิดการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษเกิดจากการวิเคราะห์ตัวละคร

จากการศึกษาวิเคราะห์ตัวละครหลักที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ด้วยแนวคิดการสร้างตัวละครทั้งในด้านกายภาพ สังคมและจิตวิทยา พบว่า ตัวละครหลักที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษส่วนใหญ่เป็นตัวละครที่มีอายุน้อย และ ถูกทำร้ายร่างกายจนเสียชีวิต กลายเป็นวิญญาณที่มีความอาฆาตแค้น เช่น ตัวละคร “แดง” เรื่อง 9 วัด (2553) ตัวละคร “มะขิ่น” เรื่อง ลัดดาแลนด์ (2554) ตัวละคร “ทองสุข” เรื่องทองสุข 13 (2556) ตัวละคร “เปรมิกา” เรื่องเปรมิกา ปาราบ (2560) ตัวละคร “แสง” เรื่องแสงกระสือ (2562) โดยตัวละครเหล่านี้แสดงตนในรูปลักษณะ ที่คล้ายคลึงกัน มีสีผิวที่ซีด นัยน์ตาร้ายแค้นกร้าว แสดงอารมณ์ที่โกรธแค้น สวมใส่เสื้อผ้าที่มีคราบเลือดติดอยู่ ตามร่างกายมีบาดแผลจากการเสียชีวิต ในรูปลักษณะที่ดูน่ากลัวสยดสยอง นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นักออกแบบการแต่งหน้ายังพบว่า แนวคิดในการออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ เกิดจากการหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นภาพอ้างอิง มีการใช้ประสบการณ์และจินตนาการของนักออกแบบการแต่งหน้า เพื่อหาวิธีแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ให้เหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร ศิริรัตน์ แจ่มฟ้า (การสื่อสารส่วนบุคคล, 9 พฤศจิกายน 2565) นักออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษให้กับตัวละคร “สาย” จากเรื่องแสงกระสือ (2562) พบว่า แนวคิดในการออกแบบกระสือ มีการปรับกระบวนทัศน์ (paradigm) ในการออกแบบให้เป็นเพียงสัตว์ชนิดหนึ่ง ที่มีชีวิต อาจเรียกว่า สัตว์ประหลาดหรือมนุษย์ติดเชื้อมากเกินไป ไม่ใช่เพียงดวงไฟที่ลอยลอยไปมาหรือวิญญาณที่จับต้องไม่ได้ดังตัวละครเดิมที่มีการผลิตซ้ำเรื่อยมา โดยออกแบบตัวละครกระสือใหม่ให้เป็นหญิงสาววัยรุ่นที่ติดเชื้อมากเกินไปจนกลายเป็นกระสือจะถอดหัวแยกออกมาจากลำตัว โดยมีอวัยวะภายในติดออกมาด้วย เพื่อสะท้อนแนวคิดที่ว่า แม้ร่างกายจะเปลี่ยนไปเหมือนสัตว์ประหลาดที่ดูน่ากลัวแต่จิตใจภายในยังคงเดิม นอกจากนี้ นักออกแบบการแต่งหน้าได้มีการออกแบบเส้นเลือดที่ขึ้นบนบริเวณใบหน้าและลำตัวของกระสือ ด้วยการอ้างอิงจากรูปเส้นเลือดของจริงที่มีการปูดขึ้นจากผิวหนังเวลาที่มีอารมณ์โกรธหรือเกร็งร่างกาย อีกทั้งในการแต่งชิ้นงานแต่ละครั้ง นักออกแบบการแต่งหน้า จะมีเวลาในการทำงานที่จำกัด จึงต้องใช้ทั้งประสบการณ์และฝีมือที่ฝึกจนชำนาญ เพื่อใช้เวลาในการแต่งหน้าให้น้อยที่สุดเพราะเวลาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากในการถ่ายทำภาพยนตร์

2 รูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพตัวละครหลักที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักออกแบบการแต่งหน้า พบว่า การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในรูปลักษณะของผีที่มีบาดแผลตามร่างกายเป็นประเภทที่พบได้มากที่สุดในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ ในช่วง พ.ศ. 2553 - 2563 และในด้านของกระบวนการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ พบว่า นักออกแบบการแต่งหน้าของไทยมีการใช้เทคนิคการสร้างชั้นเนื้อเทียมสำหรับการตกแต่งบาดแผลในลักษณะที่แตกต่างกัน 2 เทคนิคหลัก ได้แก่ 1) การแต่งด้วยเทคนิคพิเศษที่ลงบนผิวของนักแสดงด้วยซิลิโคนสำหรับการแต่งเทคนิคพิเศษโดยเฉพาะ 2) การแต่งด้วยเทคนิคการทำชั้นเนื้อเทียม โดยประยุกต์ใช้ตามสถานการณ์ที่แตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า ภาพยนตร์ที่ออกฉายในช่วง พ.ศ. 2553 - 2556 นักออกแบบการแต่งหน้ามีการใช้โพลียูรีเทนที่เป็นของเกษตรกรไทยมาหล่อด้วยเทคนิคการทำชั้นเนื้อเทียม เนื่องจากในสมัยนั้นการใช้ซิลิโคนยังไม่แพร่หลายและได้รับความนิยมเทียบเท่ากับปัจจุบัน ซึ่งหลังจากภาพยนตร์เรื่องห้องหุ่นเป็นต้นไป พบว่า มีการเปลี่ยนไปใช้ยางซิลิโคนที่นำเข้ามาจากต่างประเทศในการหล่อชั้นเนื้อเทียมแทน เพราะมีผิวสัมผัสคล้ายกับผิวของมนุษย์มากกว่า อีกทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สราวุธ แพนสิงห์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2565) นักออกแบบการแต่งหน้าให้กับตัวละคร “แดง” จากเรื่อง 9 วัต ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “การแต่งรอยบาดแผลสดที่มีขนาดไม่ใหญ่จะเป็นการแต่งสดจากกองถ่ายด้วยการใช้ซิลิโคนสำหรับการแต่งเทคนิคพิเศษโดยเฉพาะ ซึ่งเทคนิคดังกล่าวใช้เวลาในการแต่งไม่นานแต่เป็นการแต่งที่ใช้ได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ในกรณีที่มีการถ่ายทำเพิ่มในฉากเดิม นักออกแบบการแต่งหน้าจำเป็นต้องแต่งให้เหมือนเดิมมากที่สุดเพื่อความต่อเนื่องในการถ่ายทำและมีการใช้เทคนิคการทำชั้นเนื้อเทียมในการแต่งเพื่อเปลี่ยนรูปลักษณะให้กลายเป็นผีที่มีความน่ากลัว โดยเริ่มตั้งแต่การออกแบบ การปั้น การถอดพิมพ์ เพื่อให้ได้มาเป็นชั้นเนื้อเทียมสำหรับติดลงบนผิวของนักแสดง ซึ่งใช้ระยะเวลาในการผลิต แต่เป็นเทคนิคที่สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานให้เป็นไปตามที่ออกแบบไว้”

ในด้านอุปกรณ์ “เลือดปลอม” ถือว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการแต่งบาดแผล จากการสัมภาษณ์นักออกแบบการแต่งหน้า พบว่า มีการใช้เลือดปลอม 2 ประเภท ได้แก่ 1) เลือดปลอมนำเข้าจากต่างประเทศในราคาสูงที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล มีความปลอดภัยต่อผิวของนักแสดง สามารถล้างออกได้โดยไม่หลงเหลือสีไว้ตามผิวและเสื้อผ้า 2) เลือดปลอมที่มีการผลิตขึ้นเองตามสูตร

ของแต่ละบุคคล สามารถผสมเลือดปลอมให้มีลักษณะที่หลากหลายในปริมาณที่มาก โดยใช้ต้นทุนต่ำ แต่เลือดปลอมที่ผสมเองยังคงหลงเหลือสีบนผิวหนังและเสื้อผ้าอยู่เสมอ

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพตัวละครหลักที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษพบว่า มีการใช้ทฤษฎีองค์ประกอบทางศิลป์ (elements of art) ในการแต่งหน้าตัวละครในแต่ละประเภท โดยมีการใช้เส้นในการกำหนดทิศทางการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษประเภทบาดแผลลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ เส้นตรงในแนวนอน (horizontal line) เส้นตรงในแนวเฉียง (diagonal line) เส้นประ (dashed line) เส้นซิกแซก (zigzag line) และเส้นโค้ง (curve line) มีการใช้กลุ่มสีวรรณะร้อนเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะ “สีแดง” ซึ่งเป็นสีที่ใช้ในการตกแต่งบาดแผลเป็นหลัก และมีการใช้กลุ่มโทนสีผิว (skin tone) ตกแต่งให้ใกล้เคียงกับสีผิวในเปอร์เซ็นต์ที่น้อยกว่า โดยส่วนใหญ่พบว่า มีการตกแต่งพื้นผิวให้ดูหยาบด้าน ขรุขระ ไม่เรียบเนียน ซึ่งเกิดจากการฉีกขาดบริเวณรอบบาดแผล มีการใช้สีอ่อนและสีเข้ม ในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษให้เกิดแสงและเงาเพื่อทำให้การแต่งบาดแผลดูลึกหรือูนขึ้นได้ รวมถึงใช้สร้างมิติในการเปลี่ยนแปลงรูปหน้าของตัวละคร ให้ดูมอมลง หรือดูดุนยิ่งขึ้น มักพบบริเวณที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษช่วงใบหน้าของตัวละครที่มีการแต่งให้ดูดวงตาเป็นสีขาวขุ่น มีรอยแผลขนาดใหญ่และเส้นเลือดขึ้นกระจายตามใบหน้า

นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นักออกแบบการแต่งหน้าพบว่า ปัญหาในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษสามารถแบ่งออกได้ 5 ประเด็น ได้แก่

1) ปัญหาด้านระยะเวลาในการทำงานที่จำกัด

เนื่องจากนักออกแบบการแต่งหน้ามืออาชีพในประเทศไทยมีค่อนข้างจำกัด จึงไม่เพียงพอต่อความต้องการเมื่อเทียบกับความต้องการการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย อีกทั้งการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษเป็นศาสตร์ซึ่งต้องใช้ความชำนาญและเวลาในการทำงาน จึงทำให้เกิดเป็นความกดดันด้านเวลาในการทำงานที่มีอยู่อย่างจำกัดของนักออกแบบการแต่งหน้า ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่พบมากที่สุดในการศึกษาการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษกับภาพยนตร์ที่ต้องมีการแต่งตัวละครจำนวนมาก เช่น ภาพยนตร์เรื่องห้องหุ่น (2557) ภาพยนตร์เรื่องผีท้อโยธยา (2558) ภาพยนตร์เรื่องขุนพันธ์ 1 (2559) ภาพยนตร์เรื่องขุนพันธ์ 2 (2561) และภาพยนตร์เรื่องแสงกระสือ (2562) เป็นต้น

2) ปัญหาด้านสภาพอากาศที่ร้อนจัด

อากาศที่ร้อนจัดทำให้นักแสดงมีเหงื่อ ซึ่งเป็นตัวที่ดันให้ชั้นเนื้อเทียมที่ติดลงบนผิวหนังหลุดออกมาอยู่บ่อยครั้ง ทำให้นักออกแบบการแต่งหน้าต้องแก้งานในระหว่างถ่ายทำอยู่เสมอ

3) ปัญหาด้านงบประมาณในการทำงานที่มีอยู่อย่างจำกัด

เกิดจากการลงทุนของผู้ผลิตที่เงินทุนในการสร้างไม่เพียงพอที่สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีมาตรฐานในระดับสากลได้ ส่งผลให้นักออกแบบการแต่งหน้ามีการแก้ปัญหาและปรับใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่หาได้ทั่วไป จนเกิดเป็นเทคนิคใหม่ขึ้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เมธาพันธ์ ปิติธัญพัฒน์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน 2565) นักออกแบบการแต่งหน้าให้กับตัวละคร “ผีห่า” จากเรื่องผีห่าอโยธยา (2558) ได้ให้ข้อมูลว่า “การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษให้กับตัวละครผีห่าที่มีจำนวนมาก อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างบาดแผลอย่างการใช้ซิลิโคนของต่างประเทศ รวมถึงการทำขึ้นเนื้อมีการใช้ทุนในการผลิตที่สูงจนเกินไป จึงต้องแก้ปัญหาด้วยการนำวัสดุทดแทนที่เรียกว่า “สารดูดความชื้น” ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ทั่วไปนำมาประยุกต์ใช้เป็นเทคนิคใหม่ที่ไม่เคยมีใครนำมาใช้สร้างชิ้นงานมาก่อน โดยวัสดุเหล่านี้สามารถนำมาทดแทนได้บ้าง แต่อาจส่งผลเมื่อถ่ายระยะใกล้จะเห็นได้ถึงคุณภาพของการแต่งที่ดูไม่สมจริงอยู่บ้าง เมื่อเทียบกับการใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม”

4) ปัญหาการเพิ่มฉากการถ่ายทำอย่างกะทันหัน

การเพิ่มฉากอย่างกะทันหันตามความต้องการของผู้กำกับ ทำให้นักออกแบบการแต่งหน้าต้องมีการทำชิ้นงานเพิ่มขึ้นอย่างกะทันหัน ซึ่งส่งผลถึงอุปกรณ์ที่เตรียมมาอย่างจำกัด

5) ปัญหาด้านความไม่ต่อเนื่องของชิ้นงาน

เกิดจากการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษที่ต่างจากชิ้นก่อนหน้าที่เคยได้แต่งไว้ และเป็นการถ่ายทำในฉากเดียวกัน ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของชิ้นงานได้อย่างชัดเจนและส่งผลต่อการถ่ายทำภาพยนตร์

โดยปัญหาที่พบเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพของการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยแทบทั้งสิ้น ถึงแม้ว่านักออกแบบการแต่งหน้าจะหาวิธีแก้ปัญหาในแบบต่าง ๆ แต่ก็ยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผลการศึกษา

จากผลการศึกษางานวิจัยเรื่อง “แนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ: กรณีศึกษาภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ ในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2563” พบว่า ภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในช่วงพ.ศ. 2553 - 2563 ส่วนใหญ่อยู่ในภาพยนตร์ระทึกขวัญสยองขวัญ(horror)เป็นหลัก

ซึ่งแนวความคิดการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษให้กับตัวละครเกิดจากการอ่านและวิเคราะห์บทภาพยนตร์ มักเล่าเรื่องราวด้วยการใช้คติความเชื่อเกี่ยวกับกฎแห่งกรรม ตำนานโบราณของไทยและโรคระบาดที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์จริง โดยตัวละครมักอยู่ในรูปลักษณะของผีที่มีการตกแต่งให้เห็นถึงร่องรอยบาดแผลตามร่างกายจากการถูกทำร้ายจนเสียชีวิตและกลายเป็นผีที่มีความอาฆาตแค้นออกมาหลอกหลอนไล่ล่าในช่วงเวลากลางคืน ส่งผลต่อการสร้างอารมณ์เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกหวาดกลัว ตื่นตระหนกตกใจและสยองขวัญ อีกทั้งแนวคิดในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษยังเกิดจากการประชุมร่วมกับผู้กำกับภาพยนตร์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ การหาข้อมูลจากแหล่งอ้างอิงร่วมกับจินตนาการ และประสบการณ์ของนักออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ

ในส่วนของรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษให้กับตัวละคร พบว่าประเภทการแต่งหน้าเพื่อเปลี่ยนรูปลักษณ์ตัวละครให้กลายเป็นผีที่มีบาดแผลด้วยการใช้เทคนิคสร้างรอยบาดแผลในลักษณะต่าง ๆ ทั้งบาดแผลสดและรอยแผลแห้งตามใบหน้าและร่างกาย มักพบรูปแบบนี้ในกลุ่มของภาพยนตร์ตระกูลสยองขวัญที่มีการนำเสนอตัวละครที่ถูกทำร้ายร่างกายเป็นหลัก ในส่วนของกระบวนการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษของตัวละคร พบว่า นักออกแบบการแต่งหน้าเริ่มจากการทำขึ้นเนื้อเทียมสำหรับการตกแต่งรอยบาดแผลลักษณะต่าง ๆ โดยมีการใช้เทคนิคหลัก 2 ประเภท ได้แก่ 1) การแต่งลงบนผิวของนักแสดงได้ทันทีที่มักใช้ซิลิโคนสำหรับการแต่งเทคนิคพิเศษโดยเฉพาะ ในการสร้างบาดแผลปลอมที่มีขนาดเล็ก 2) เทคนิคการทำขึ้นเนื้อเทียม (prosthetic) ที่มักใช้สำหรับการเปลี่ยนรูปลักษณ์ของตัวละครให้ต่างจากเดิมตามจินตนาการของผู้สร้างอย่างไม่มีข้อจำกัด มีกลวิธีขั้นตอนที่ซับซ้อน ใช้เวลาและความชำนาญในการทำเทคนิคดังกล่าว อีกทั้งในการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษได้มีการนำหลักองค์ประกอบทางศิลปะมาใช้ในการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ได้แก่ เส้น โทนสี ลักษณะพื้นผิว แสงเงา และจุดเด่น ซึ่งประยุกต์ใช้กับรูปแบบการแต่งหน้าของตัวละครที่แตกต่างกันไปตามแต่ละประเภทในการแต่งหน้า โดยเสริมสร้างบุคลิกลักษณะของตัวละครให้มีความสมจริง รวมทั้งจากการศึกษาได้พบวิธีการแก้ปัญหาด้านงบประมาณที่จำกัดของนักออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษที่ได้มีการนำเอาความรู้จากประสบการณ์ และนำวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ทั่วไปมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

จากประเด็นของแนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษให้กับตัวละครที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับ พัทธนี แสนไชย (2560) ได้กล่าวว่า

การแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในงานภาพยนตร์มีขึ้นเพื่อความสมจริง จึงต้องศึกษาบทบาทของตัวละครและลักษณะจำเพาะของผู้แสดงเพื่อให้สอดคล้องกับภาพยนตร์ที่ผู้สร้างได้ตั้งใจไว้ ซึ่งต้องวิเคราะห์เหตุการณ์ในภาพยนตร์ว่าเกิดขึ้นในสมัยใด สิ่งแวดล้อมในสมัยนั้นเป็นอย่างไร บุคลิกลักษณะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อหาวิธีกำหนดการแต่งหน้าเพื่อให้เหมาะสมกับบทของตัวละครได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ปิรันลน์ ปุณญประภา (2555) ได้กล่าวว่า ละครภาพยนตร์สยองขวัญของไทยมีความสัมพันธ์กับการผลิตตามแบบความเชื่อในสังคมไทย โดยส่งต่อความเชื่อเรื่องผีผ่านภาพยนตร์สยองขวัญ มีทั้งความเชื่อในเรื่องการมีตัวตนจริงของผี ความเชื่อว่ามีผีต้องมีความน่ากลัว ผีต้องมีความสัมพันธ์กับคน รวมถึงความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ซึ่งละครสยองขวัญได้เข้ามามีบทบาทกับการกำหนดแนวทางการสร้างภาพยนตร์ในปัจจุบัน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มผู้ชม กรมศิลปากรได้พูดถึงความสำคัญของภาพยนตร์สยองขวัญในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในปัจจุบัน โดยภาพยนตร์ไทยเรื่องลัดดาแลนด์ (2554) และเรื่องแสงกระสือ (2562) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ มีกระแสการตอบรับที่ดีจากกลุ่มผู้ชมและมองว่าเป็นซอฟต์แวร์ (soft power) อย่างหนึ่งของประเทศไทย โดยถูกเลือกให้เป็นภาพยนตร์ไทยแนวสยองขวัญที่ส่งออกไปขายยังต่างประเทศในแถบอาเซียนและอีกหลายประเทศ (บิตุลดา บวรศักดิ์, 2566) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของบุคลากรกับผลงานการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ รวมถึงภาพยนตร์ไทยกับการประสบความสำเร็จในด้านรายได้และคุณภาพของผลงานด้วยการได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย แสดงให้เห็นว่าภาพยนตร์ไทยทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวยังคงถูกผลิตซ้ำและพัฒนาต่อไปภายใต้ความเป็นภาพยนตร์สยองขวัญซึ่งเอื้อต่อการสร้างตัวละคร ตามที่ ปรวิ้น แพทยานนท์ (2556) ได้กล่าวถึงแนวคิดการศึกษาตัวละครที่มีการวิเคราะห์ในด้านกายภาพ สังคม และจิตวิทยาสามารถสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมไทยได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ตัวละครส่วนใหญ่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษให้อยู่ในรูปลักษณะของผีที่มีการตกแต่งให้เห็นถึงร่องรอยบาดแผลตามร่างกายจากการถูกทำร้าย จนเสียชีวิต สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคม การถูกกดขี่ข่มเหงของผู้มีอำนาจเหนือกว่า ส่งผลให้เกิดเป็นภาพจำของตัวละครผีในภาพยนตร์ไทยสยองขวัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Burton (2002) ได้กล่าวว่า การผลิตซ้ำภาพตัวละครผ่านการแต่งหน้าที่ถูกนำเสนอซ้ำในสื่อเป็นระยะเวลานานเป็นภาพตายตัว (stereotyping) ที่ทำให้ระลึกได้ถึงคุณลักษณะหรือบุคลิกลักษณะที่เป็นประจำอันโดดเด่นของกลุ่มนั้น ๆ ได้ รวมถึงการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในการสร้างรอย

บาดแผล (cuts) บนใบหน้า เพื่อสร้างความสยดสยองเป็นการเชื่อมโยงตัวบท หรือ สัมพันธบท (intertextuality) กับภาพใบหน้าของผู้ประสบอุบัติเหตุจากการต่อสู้ หรือการถูกทำร้ายร่างกาย ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นภาพตัวแทน (representation) ได้จากสื่อภาพยนตร์ จนเกิดเป็นความนิยมจากทั้งกลุ่มผู้สร้างงานและกลุ่มผู้ชม ในตลาดอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยและเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของตัวละคร ผู้วิจัยพบว่า โลกที่ถูกประกอบสร้างผ่านภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ ที่อยู่ในตระกูลใดก็ตาม กับโลกแห่งความเป็นจริงมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งถูกถ่ายทอด ผ่านการแต่งหน้าตัวละคร โดยเฉพาะการแต่งรอยบาดแผลที่มีการแต่งให้สอดคล้องกับ ลักษณะบาดแผลที่เห็นได้ในโลกแห่งความเป็นจริงอยู่เสมอ สอดคล้องกับ ฤกษ์ คำนนท์ (2552) ได้กล่าวว่า การแต่งหน้าตัวละครทำหน้าที่สื่อความหมายและ สะท้อนสภาพความเป็นจริงของมนุษย์ในสังคมผ่านการนำเสนอของสื่อ รวมถึง เป็นการเสริมสร้างให้ตัวละครมีลักษณะที่เป็นไปตามบทบาทของเรื่องได้อย่างชัดเจนขึ้น ดังนั้น การแต่งหน้าตัวละครด้วยเทคนิคพิเศษจึงสามารถบ่งบอกถึงที่มา ของตัวละคร อีกทั้งยังช่วยผู้ชมเกิดความเชื่อไปกับตัวละครที่มีการแต่งหน้าเทคนิค พิเศษในภาพยนตร์มากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ จากการศึกษาแนวคิดและรูปแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์สุพรรณหงส์ ในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2563 แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับบทบาทยนตร์ เพื่อศึกษา วิเคราะห์และ พัฒนาสู่การออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษสำหรับตัวละคร รวมไปถึง ในด้านกระบวนการผลิตที่มีการใช้เทคนิคพิเศษกับการแต่งหน้าในระดับสากล สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพของนักออกแบบการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ อย่างมีคุณภาพในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. การศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัด ภาควิชาการศึกษาศิลปะจึงควรมีการ สนับสนุนให้มีการศึกษาทางด้านนี้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นองค์ความรู้และเป็นฐานข้อมูล ต่อผู้ที่สนใจด้านการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ รวมถึงการพัฒนางานด้านการแต่งหน้า เทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทยได้ต่อไป

2. ด้านภาคอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยควรให้ความสำคัญต่อการสร้างสรรค์และการลงทุนกับการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษได้อย่างเหมาะสมและสัมพันธ์กับภาพยนตร์ที่สร้างขึ้น ร่วมกับการพัฒนาบุคลากรด้านการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาแนวคิดและรูปแบบของการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัล สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) ในปีก่อน ๆ นอกเหนือจากปีที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าไว้แล้ว เพื่อให้เห็นแนวทางของแนวคิดและรูปแบบของการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มุ่งเพียงการวิเคราะห์ตัวละครที่มีการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษ ร่วมกับการสัมภาษณ์นักออกแบบการแต่งหน้าที่เป็นผู้แต่งตัวละครเท่านั้น จึงยังขาดการศึกษาเชิงปริมาณในด้านความคิดเห็น ทศนคติและความพึงพอใจของผู้ชมภาพยนตร์ในมุมมองของผู้รับสารที่มีต่อภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์แห่งชาติ สุพรรณหงส์ สาขาเทคนิคพิเศษการแต่งหน้ายอดเยี่ยม (best makeup effects) เพื่อที่จะได้นำข้อมูลเชิงสถิติมาเป็นข้อมูลสนับสนุนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการแต่งหน้าเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์ได้ต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤษฎา เกิดดี. (2547). ประวัติศาสตร์ภาพยนตร์การศึกษาว่าด้วย 10 ตระกูลสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 3). พิมพ์คำ.

กฤษณ์ คำนนท์. (2552). *การสร้างภาพตัวแทนด้วยการแต่งหน้าเพื่อสื่อความหมาย ลักษณะตัวละครของละครโทรทัศน์ไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. CUIR. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/19654>

ปติवलดา บวรศักดิ์. (2566, 7 เมษายน). *ฝันนาสาระความเชื่อในวัฒนธรรมไทย*. ศิลปวัฒนธรรม. https://www.silpa-mag.com/on-view/article_105818

- ปรวัน แพทยานนท์. (2556). ตัวละครและสไตล์การแสดงในบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย : กรณีศึกษาภาพยนตร์ไทยที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์สุพรรณหงส์. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ, 14(2), 6-9.
- ปิลันณ์ ปุณณประภา. (2555). การศึกษาองค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของหนังผีไทยในช่วงปี พ.ศ. 2548-2552 (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2543). แต่งหน้าเพื่อการแสดง. เศรษฐศิลป์.
- พัชนี แสนไชย. (2560, 5 มีนาคม). การแต่งหน้าด้วยเทคนิคพิเศษในภาพยนตร์. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. <https://shorturl.at/Juocs>
- รักศานต์ วิวัฒน์สินอุดม. (2546). นักสร้าง สร้างหนัง หนังสือ. โครงการตำราคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาธิตา เตชะภัทรพร. (2541). บทบาทของการแต่งหน้าในฐานะเป็นส่วนขยายความรู้สึทางด้านจิตใจในสื่อวิทยุโทรทัศน์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Burton, G. (2002). *More than meets the eyes: An introduction to media studies* (3rd ed.). Hodder Education Publishers.
- Key, M. (2017). *World Wide Weekend*. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=RD6I2MVJE1>